

УДК 336.143

ПРІОРИТЕТНІ НАПРЯМИ ЗМІЦНЕННЯ ФІНАНСОВОЇ СПРОМОЖНОСТІ МІСЦЕВИХ БЮДЖЕТІВ

Ю.В. Негода, асистент

Розглянуто основні напрями зміцнення фінансової спроможності місцевих бюджетів.

Місцеві бюджети, трансферти, фінансова спроможність.

Соціально-економічні і політичні трансформації, які сталися в українському суспільстві протягом останніх двох десятиліть, сприяли демократичній зміні поглядів на сутність і значення інституту місцевого самоврядування у державотворчих процесах, яке базується на місцевих бюджетах – бюджетах територіальних громад сіл, їх об'єднань, селищ, міст. Будучи низовою – базовою ланкою бюджетної системи країни, місцеві бюджети є форпостом місцевого самоврядування, а рівень фінансової спроможності місцевих бюджетів – виразом дієвої спроможності органів самоврядування у забезпеченні

прогресивного поступального розвитку суспільства. Тобто, фінансове забезпечення територіальних громад є важливим елементом фінансово-бюджетної політики держави, регулювання якого визначає ступінь ефективності здійснення органами місцевого самоврядування покладених на них функцій і повноважень, а відтак і успішність реалізації завдань сучасних широкомасштабних реформ, пов'язаних з удосконаленням організаційних та правових засад функціонування нашої держави.

Основним завдання державної регіональної політики є зменшення дисбалансів у рівні соціально-економічного розвитку регіонів на основі досягнення гарантійного нормативного рівня споживання соціальних благ громадян незалежно від місця їх проживання.

Інструментом розв'язання цього завдання є засіб перерозподілу бюджетних ресурсів у межах країни. Наступним завданням є забезпечення засобами бюджетного регулювання розвитку самоврядних територіальних громад завдяки розширенню їх сфери впливу на інтенсифікацію результативності використання регіонального бюджетного потенціалу, розширення контролю і відповідальності органів самоврядування за генерацію валового регіонального продукту і посилення взаємозв'язку рівня регіонального добробуту від ефективності функціонування самоврядних суспільно-економічних регіонів, від результату їх організаційної діяльності у сфері розвитку регіональних продуктивних сил.

Аналіз основних досліджень і публікацій. Теоретичні та практичні аспекти функціонування місцевих бюджетів висвітлено у багатьох працях таких вчених: О. Д. Василик, О. П. Кириленко, І. О. Луніна, К. В. Павлюк, С. С. Слухай, І. Я. Чугунов, С. І. Юрій та ін.[1 – 4]

Мета дослідження – виявлення пріоритетних напрямів зміцнення фінансової спроможності місцевих бюджетів шляхом посилення результативності використання бюджетних коштів та розширення доходної бази місцевих бюджетів.

Виклад основного матеріалу. Дослідження сучасного стану системи формування місцевих бюджетів України дає підставу вважати, що слабкою ланкою у цій системі є перебільшення функції міжбюджетних відносин лише як засобу перерозподілу фінансових ресурсів між бюджетними ланками з метою вирівнювання їх фінансової спроможності для виконання владних повноважень. Застосування дотацій вирівнювання і субсидій як форм перерозподілу фінансових ресурсів і форм допомоги істотно змінює сутність трансфертів: із форми безоплатних кредитів, вони перетворилися на форму розбазарювання народних ресурсів, що дестимулює діяльність владних структур.

Підтвердженням цього є те, що трансферти за своїм обсягом у доходах місцевих бюджетів, трансформувались із засобу регулятивної підтримки самостійної діяльності владних структур, як відповідної їх функції з беззастережного виконання визначених їм повноважень, у основне джерело доходів. Тим більше, що частка цього «доходу» постійно зростає і уже стала визначальною у складі надходжень коштів бюджетів і постійно прогресуючою.

1. Частка трансфертів у структурі доходів місцевих бюджетів в Україні, %

Показники	Роки				
	2005	2007	2009	2010	2011
Частка трансфертів у доходах бюджетів, всього	52,4	53,6	54,6	56,3	58,3
у т.ч. дотації	27,2	27,3	28,4	28,6	29,2
субвенції	17,9	17,6	17,8	20,4	20,4
Надходження з інших бюджетів	7,3	8,7	8,4	7,3	8,7

*Розраховано автором за даними Державної казначейської служби України

Аналізуючи дані таблиці необхідно зазначити, що частка трансфертів у доходах місцевих бюджетів має стійку тенденцію до зростання за період з 2005 – 2011 р. вона зросла на 5,9 % і становила 52,4 % у 2005 році та 58,3 % – 2011 році. Найбільшу частину у трансфертах становили дотації вирівнювання у 2005 р. – 27,2 %, а у 2011 р. – 28,6 %. Субвенції посідають друге місце, їх частка в доходах місцевих бюджетів також зросла на 2,5 % і за аналізований період становила 17,9 % у 2005 р. та 20,4 % – 2011 р.

Зазначена особливість трансфертів як виду «доходів» бюджетів – це не просто недолік, зумовлений скрутною кризовою ситуацією, а шкідливий чинник, це гальмо розвитку територіальних громад і українського суспільства загалом. Значною мірою викривлення економічної природи і сутності трансфертів як виразу кредиту (у його сутнісному розумінні – довіри) хоча безвідплатної, провокує хронічну кризу національної економіки протягом усіх років суверенності.

Основними напрямками зміцнення фінансової спроможності місцевих бюджетів визнано такі:

– посилити результативність використання бюджетних коштів у системі усіх складових цього процесу: перегляд пріоритетів розподілу постійно недостатніх бюджетних ресурсів за принципом суспільної доцільності, справедливості, результативності; розробки критеріїв і методичного забезпечення оцінки результативності використовуваних бюджетних ресурсів з позиції суспільної корисності як величини отриманого податкоплатниками суспільного блага від сплачених податків (за принципом: хто платить, скільки платить – за еквівалентом і отримує); установити такий фінансовий контроль за зворотним впливом результату на обсяг фінансування, який би не тільки фіксував найстрашніший нині вердикт «витрати не відповідають цільовому призначенню», а й долучав би перегляд тих норм, що формують такі цілі, які масово не сприймаються як корисні і під загрозою покарання примушували фінансувати більш актуальні цілі;

– розширити доходну базу бюджетів самоврядних територіальних громад, особливо районного рівня. З цією метою посилити фіскальне значення податкових доходів місцевих бюджетів за вдяки податкам від доходів, які генеруються на підвідомчій території і відповідають вимогам доцільності передачі економічного контролю у розпорядження місцевих органів влади, з одночасним послабленням фінансової залежності органів місцевого самоврядування від міжбюджетних трансфертів з державного

бюджету; збільшити частку доходів бюджетів, що не враховуються при визначенні трансфертів; удосконалити порядок мобілізації доходів до місцевих бюджетів; розширити повноваження місцевих органів влади у цільовому використанні коштів бюджетів розвитку, формуванні неподаткових доходів тощо.

Висновки. Отже, для зміцнення фінансової спроможності місцевих бюджетів необхідно розширити доходну базу бюджетів самоврядних територіальних громад та посилити результативність використання бюджетних коштів.

Список літератури

1. Василик О.Д. Бюджетна система України: Підруч. / О.Д. Василик , К. В. Павлюк / – К.: Центр навчальної літератури, 2004. – 544 с.
2. Диверсифікація доходів місцевих бюджетів / [Луніна І.О., Кириленко О.П., Лучка А.В. ін.] за ред. І.О. Луніної. – К.: НАН України; Ін-т екон. та прогноз., 2010. – 320 с.
3. Луніна І.О. Капітальні трансферти місцевим бюджетам: підходи до створення ефективної системи управління / І.О. Луніна // Фінанси України. – 2011. – № 2. – С. 24-34.
4. Слухай С. Досягнення та проблеми фінансової децентралізації в Україні / С. Слухай // Економіка України. – 2012. – № 3. С. 92–95.

Рассмотрены основные направления усиления финансовых возможностей местных бюджетов.

Местные бюджеты, трансферты, финансовая возможность.

Basic directions of strengthening of financial possibility of local budgets are considered.

Local budgets, transfers, financial possibility.